

HAZİRAN 1999 / SAYI 211 / 500.000 LİRA (KDV İÇİNDE)

Hürriyet

GÖSTERİ

SANAT EDEBİYAT DERGİSİ

AYDIN DOĞAN ÖDÜLÜ

Ara Güler'in

Genç edebiyatımız genç mi?

Goethe 250 yaşında

İstanbul'un her yeri MÜZİK

İstanbul, 26 Nisan ile 1 Mayıs arasında değişik ülkelerden grafik tasarımcıların buluşma merkeziydi. 'Grafist '99', İsrail, Fransa, Polonya, Almanya ve İngiltere'den tasarımcıları, tasarım öğrencilerini biraraya getirdi. Sergiler açıldı, öğrencilerle ustalar birlikte atölye çalışmaları yaptılar. Yalnız sergilerin izlendiği değil, ortak işlerin üretildiği, tartışmaların

Grafik İstanbul'da buluştu dünyası

gerçekleştirildiği bunların yanısıra düzenlenen partilerle eğlencenin de dışarda bırakılmadığı bir hafta geçirdi tasarımcılar ve tasarımseverler. 'Grafist '99' Uluslararası İstanbul Grafik Tasarım Günleri'nin proje yönetmeni Sadık Karamustafa ile neler yaptıklarını ve Günler'den kalanları konuştuk.

Bülent Çağ

Uluslararası İstanbul Grafik Tasarım Günleri'nin üçüncüsü yapıldı bu yıl. Neler yapıldığını konuşmadan önce size 'Grafist'i sormak istiyorum. Nedir 'Grafist'?

'Grafik' ve 'İstanbul'un ilk hecelerinden üretilmiş bir isim 'Grafist'. Uluslararası İstanbul Grafik Tasarım Günleri'nde, üç yıldır, seminerler, workshoplar, sergiler, yayınlar, eğlenceler, yapıyor. Bu etkinlikler, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü ile Grafikerler Meslek Kuruluşu'nun ortak çabalarıyla gerçekleştiriliyor.

'Grafist' üç yıldır düzenleniyor. Böyle bir uluslararası etkinliğe niçin gerek duyuldu?

Bir anda ortaya çıkmadı doğal olarak. Yurdaer Altıntaş, Bülent Erkmen, Cemalettin Mutver ve Emre Senan ile birlikte 1982 yılında Grafikerler Meslek Kuruluşu'nda ciddi bir atılım başlattık. Hedefimiz Türkiye'deki grafik standartının yükseltilmesiydi; bu hedefin en önemli araçlarından biri ise uluslararası etkinliklere katılmaktı. GMK'nın başkanlığını üstlendiğimde böyle bir uluslararası etkinlik düzenlemeyi düşündüm. Uluslararası ilişkiler grafik tasarım açısından çok önemli; çünkü grafik uluslararası bir dil, dolayısıyla dünyada insanların bu dili nasıl konuştuğunu öğrenmeniz şart. Bu sadece grafik dergileri ve kitaplarına

bakarak öğrenilecek bir şey değil. Diğer yandan daha eğitim aşamasında bu tür ilişkilere başlamak gerekiyor. Bu nedenle daha önceki yıllarda da Türkiye'de grafik eğitimi alan tasarımcı adaylarını, okulu yeni bitirenleri dünyadaki akranlarıyla buluşturmak için çeşitli etkinlikler düzenledik, sergiler açtık, yayınlar yaptık. 1997 yılında tüm bu etkinlikleri bir başlık altında düzenlemeyi düşünüyorduk. O yıl Uluslararası Grafik Tasarım Dernekleri Konseyi (İcograda) yönetim kurulu toplantılarından birini İstanbul'da yapmaya karar verdi. GMK olarak biz de bu toplantı vesilesiyle uluslararası bir etkinlik düzenleyerek dünya tasarımcılarını buluşturmaya çalıştık. Bu, ayrıca İcograda'nın bölgeler arası tasarım işbirlikleri programında pilot projeydi. Bu proje kapsamında İsrail ile aramızda bir işbirliği başladı... 'Grafist '97'de Mimar Sinan Üniversitesi Grafik Bölümü'nde yedisi yurtdışından, üçü Türkiye'den 10 konuşmacının katıldığı seminerler yaptık. İsrail Tel Aviv'de faaliyet gösteren Vital isimli özel tasarım okuluyla bir ilişki kurduk. Vital, Tel Aviv'de 'Festivital' adı altında bir etkinlik düzenliyordu. Aynı yıl, biz 'Festival'e 11 öğrenci götürdük, orada bir atölye çalışması yönettim, 'Türkiye'den Afişler' sergisi açtık. Böylece ilk bölgesel tasarım işbirliği başlamış oldu. İsrail'den de 12 öğrenci geldi, onlarda burada çalıştı. Bu işbirliği hâlâ sürüyor.

İsrail'in seçilmesinin özel bir nedeni var mı?

İsrail'deki tasarım okulu Vital'in yöneticisi olan David Grossman ile İcograda Yönetim Kurulu'nda birlikte çalışıyoruz. Bu tür işlerde birebir ilişki çok önemli. Bunun dışında Türkiye ile İsrail ortak kültürel bölgede bulunuyor, tasarım sektörlerimiz birbirine benziyor, benzer kalitede işler üretiyoruz... İsrail'le başlayan ilişkilerimiz ondan sonra başka ülkelerle devam etti. Örneğin İran ve Polonya ile de bu tür bir ilişki içine girdik. Bir Batı'dan bir de bizim bölgemizden insanlar getiriyoruz. 'Grafist 2000'e Kıbrıs'tan, Yunanistan'dan, Lübnan'dan öğrenciler ve tasarımcılar gelecek. Biz hep yüzümüzü Batı'ya çevirmeye alıştık. Artık biraz da çevremize bakmaya başladık. Komşularımızı tanımaya çalışıyoruz.

Sergilerin ve seminerlerin yanı sıra atölye çalışmaları yapıldı. Bu çalışmaların amacı neydi?

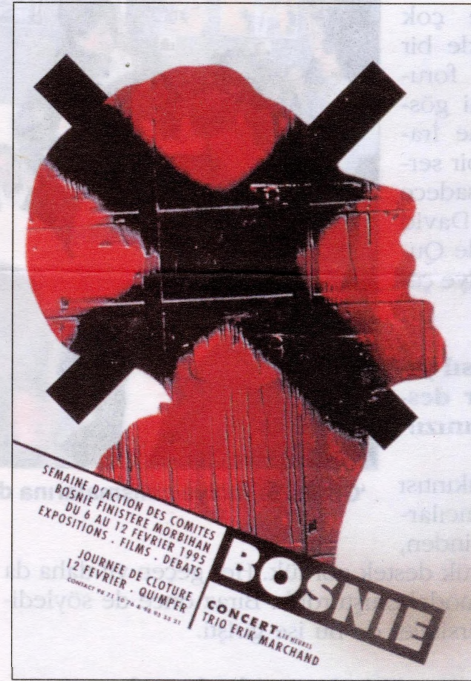
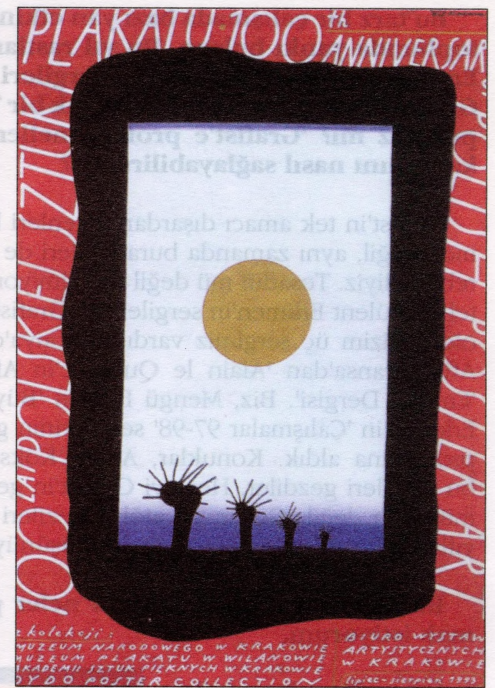
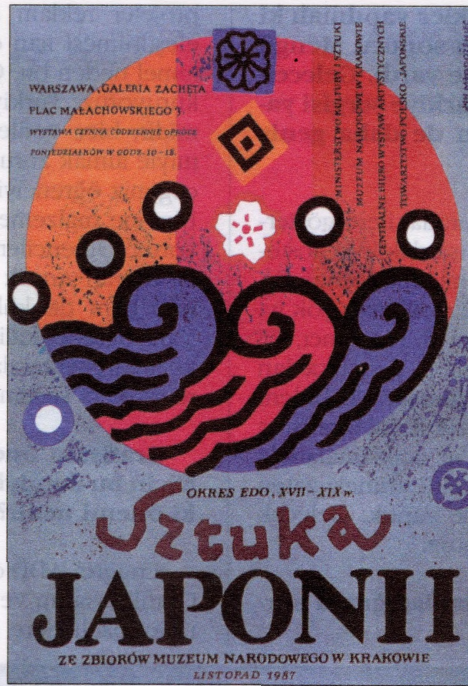
Atölye çalışmaları Grafist'in en önemli etkinliği. Bu çalışmalarda çeşitli üniversitelerden tasarım öğrencileri bir araya geliyorlar. Bu yıl yurt dışından İngiltere, İsrail, Almanya'dan, Türkiye'den ise Ankara Hacettepe, Eskişehir Anadolu, İzmir 9 Eylül, İstanbul Mimar Sinan, Yeditepe ve Marmara Üniversitelerinden öğrenciler katıldı atölye çalışmalarına. Türkiye, Almanya, Polonya ve İsrail'den de tasarım eğitmenleri geldiler. Öğrenciler yirmişer kişilik gruplar halinde o tasarımcıların verdiği konu üzerinde dört gün yoğun çalışmalar yaptılar. Bu çalışmaların çok somut yararları oldu; öğrenciler birbirlerini tanıdı, başka ülkelerde nasıl grafik tasarım eğitimi yapıldığını gördüler ve İstanbul'u tanıdılar. Sadece yabancı öğrenciler değil, bizim öğrencilerimiz de İstanbul'u tanıma fırsatı buldu. Dolayısıyla çevrelerine bakmayı öğrenmeleri, başka kültürleri ve kendi kültürlerini tanımaları için bir araç oldu atölye çalışmaları. Tüm gruplar çalışmalar bittikten sonra bir araya gelerek bir gün boyunca yaptıklarını tartıştılar. Profesyoneller de katıldı bu tartışmaya. Sonuçta rutin eğitim sisteminin dışına çıkmış oluyor.

Üretilen işleri bir yıl sonra sergileme imkanı var mı?

Yapılanlar çok fazla sergilemeye yönelik işler değil, çok deneysel işler. Ancak gerektiğinde sergileme ve başka amaçla kullanma olanağı da olabiliyor. Benim İsrail'de yaptığım atölye çalışmasında ortaya çıkan ürünler, yayınlandı ve sergilendi ama bu atölye çalışmalarında amaç sergilemek değil, birlikte çalışıp bilgi alışverişini sağlamak.

Atölye çalışmalarına ve seminerlere katılan adını duyurmuş, piyasada profesyonel olarak çalışan tasarımcıların bu etkinliklerde konumu neydi?

'Grafist'in eğitim amacı yalnız öğrencileri değil, profesyonelleri de kapsıyor. Başka ülkelerde yapılan atölye çalışmalarına, bu isimlerin katıldığı seminerlere katılmak ya da izlemek için tasarımcılar para veriyorlar. Bizde tüm etkinlikler ücretsiz. Tüm okullara ve tasarımcılara çağrı yapıyoruz; ancak eğitim kesiminden katılanların sayısı çok yüksek, ama profesyonellerin sayısı çok az. Bunun birkaç nedeni var. Profesyonelleri ilgisizlikle suçlamak istemiyorum. Tasarımcılarımızın çoğu, reklam ajanslarında çalışır, belirli bir iş tempoları vardır, yaptıkları işlerden başka bir şey göremezler. İlgisizliğin birinci nedeni bu. İkincisi, hangi kesimden olursa olsun, bizim insanı-

'Polonya'dan 5 Tasarımcı 75 Afiş' sergisinden Jan Mlodozieniec'in 'Japon Sanatı' afişi (solda), Klarus Roman'ın 'Polonya Afiş Sanatının 100. Yılı' afişi (sağda) Fransız tasarımcı Alain Le Quernec'in sergisinden 'Bosna' afişi (yanda)

mızda eğitim sonrası bilgi alma ve kendini geliştirme eğilimi yok. Bu noktada 'Grafist'in bir yararı daha ortaya çıkıyor. 'Grafist'lere katılmış olan öğrenciler, profesyonel hayatlarında da bu tür çalışmalara katılma alışkanlığını kazanacak.

Üç yılın sonunda, grafik tasarım öğrencilerinin birikimine, ortaya konan işlere baktığınızda somut bir gelişme görülüyor mu?

İlk başta öğrenci öğretilmesini sağladık. Bu yıl, bütün organizasyonu a'dan z'ye öğrencilerle araştırma görevlileri gerçekleştirdi. Kendi aralarında çok iyi örgütlendiler. Bu, bizim için, en azından bir ölçü. Geçen yıl, Eskişehir Üniversitesi'nde Grafist'e katılanlar arasında bir araştırma yapıldı. Sonuçlar çok umut vericiydi. Artık başka üniversitelerde de bu tür etkinlikler düzenleniyor. İlk adımı atan Eskişehir Anadolu Üniversitesi oldu. Tek başına Grafist yeterli değil, çok sayıda farklı etkinlikler yapılarak çeşitlenme sağlanmalı.

Bu tarz bir çalışmada bazı yan etkinlikler yapılmalı ki toplumda yankı bulsun. Bu yıl rastlantı sonucu Mengü Ertel'in ve Bülent Erkmen'in sergileri de vardı. Gelecek Grafist'lerde geniş katılımlı büyük bir Türkiye sergisi yapılamaz mı? 'Grafist'e profesyonellerin de daha geniş katılımını nasıl sağlayabilirsiniz?

Grafist'in tek amacı dışardan gelenleri buradakilere göstermek değil, aynı zamanda buradakileri de dışardakilere gösterbilmeliyiz. Tesadüf mü değil mi bilmiyorum; ama Mengü Ertel ve Bülent Erkmen'in sergilerinin Grafist'e rastlaması çok iyi oldu. Bizim üç sergimiz vardı: 'Polonya'dan 5 Tasarımcı, 75 Afiş', Fransa'dan 'Alain le Quernec'in Afişleri', Amerika'dan 'Emigre Dergisi'. Biz, Mengü Ertel'in 'Büyütmeler' ve Bülent Erkmen'in 'Çalışmalar 97-98' sergilerinin gezilmesini Grafist'in programına aldık. Konuklar, Aykut Köksal'ın açıklamalarıyla bu sergileri gezdiler. Herşeyi Grafist'in gerçekleştirmesi zaten mümkün değil. Geçen yıl atölye gezileri de yaptık. Gelecek yıllarda bu tür etkinlikleri artırmayı düşünüyoruz.

Bu noktada gelecek yıl için neler planladığınızı sormak istiyorum.

Üç yılın deneyimleri Grafist'in gelecekte çok yaygın ve iyi kalitede bir uluslararası öğrenci forumu haline geleceğini gösteriyor. Gelecek sene İran'dan öğrenciler ve bir sergi gelecek. Bu yıl sadece seminere katılan David Tartakover ile Alain le Quernec gelecek yıl atölye çalışması yapacaklar.

Bütün bunlar nasıl yapılabilir? Kimler destekliyor çalışmalarınızı?

Grafist'in para sıkıntısı hiç olmadı, tasarımcılardan, reklam şirketlerinden, basımevlerinden büyük destek gördük. Her geçen yıl daha da gelişen bir form ve model oluşturduk. Biraz önce de söyledim gibi çeşitli üniversiteler de bu işe girişti.

Grafist'in üniversite eğitimine ne faydası oluyor?

Çok somut olarak söyleyeyim: Mimar Sinan Üniversitesi Grafik Tasarım Bölümü bünyesinde Grafist '99 nedeniyle üç araştırma projesi yapıldı. Atıf Tuna, Yusuf Manioğlu ve '80 Kuşağı Grafik Tasarımcıları projeleri. Grafist bu üç konuda bizim Grafik Tasarım Bölümü öğretim elemanlarını görevlendirdi, onlar araştırmalarını yapıp projelerini sundular. Üniversitenin işlevi zaten budur. Böylece Grafist '99'la böyle bir işlev canlandırılmış oldu. Ortaya çıkanlar, öğretim üyeleri açısından da öğrenciler açısından da çok iyiydi. Etkinliklerimizin üniversite yönetimleri açısından da yararı var: Üniversitelerden büyük manevi destek gördük ve Grafist '99'da şunu işitme mutluluğuna eriştik: "Grafik bölümü bu işi çok iyi yaptı". Üniversitelerde bu fazla söylenmeyen bir sözdür. Grafik Bölümü, Yurdaer Altıntaş sayesinde her okula nasip olmayan çok iyi bir kadroya sahip oldu. Üniversite içinde bir vaha sayılabilir bizim bölümümüz. Biz reklam sektörüne adam yetiştirdiğimiz için reklam sektörüyle ortak çalışmalar yapıyoruz. Yaptığımız

projeler reklam sanayiine ilişkin reel projelerdir. Bunların eleştirilmesi için de ortam hazırlıyoruz. Başarılı olmamızdaki temel neden bu. Çünkü profesyonel ortam ile organik bir bağ kuruyoruz. Türkiye'de eğitimin en ciddi sorunu seçme sistemidir; bize verilen öğrenci malzemesini resim çizme yöntemiyle almak zorundayız, dolayısıyla tasarımcı olarak yetiştireceğimiz öğrenciyi tasarımcı kriterleri kullanarak seçemiyoruz. Bize ne malzeme verilirse ondan en iyisini çıkartmaya çalışıyoruz. Öğrencilerin arasında tasarımcı olamayacak çok sayıda insan var. Ancak bu türlü etkinliklerle hem merak, hem teknik, hem de kültür olarak tasarımcı birikimi sağlayabiliriz. Yani öğrenci kalitesi artıyor. Yine de eğitim sisteminde merkezi hareket tarzlarından vazgeçilip o okulun özelliklerine göre öğrenci seçilmeli.

Grafist'in önemli bir etkinliği de 'Emigre' sergisiydi. Niçin bu dergiyi seçtiniz. Bu derginin grafik dünyasındaki önemi nedir?

'Emigre' ABD'de yayınlanan bir tipografik tasarım dergisi. Grafik tasarım ve tipografik tasarım dünyasında öncü ve devrimci özelliklere sahip olan bu dergi 1999'da ellinci sayısına

ulaştı. Derginin çıkışı bilgisayar devrimiyle koşut. Çünkü bilgisayarla birlikte yeni bir felsefe oluştu ve bunun bir ifadesi olarak böyle bir dergi yayınlandı. Emigre, ülkemize çok az ve aralıklarla girdi. Etkileri de öykünmecilik düzeyini aşmadı. Emigre'yi satın alıp dil bilmediği için okumayan ama görsel yanına eğilen birçok tasarımcı onlar gibi yapmaya çalıştı, ki bu ciddi bir yanıltır tasarım açısından. Emigre'yi seçmemizdeki sebep, bir pilot örnek oluşudur. Burada şöyle bir çalışma izlendi: Grafik tasarımın sadece bakarak, görerek öğrenileceğine inanmıyorum, okuyarak da öğrenilmeli. Yalnız ben değil arkadaşlarım da buna inanıyorlar. Sadece bir sergi açmadık, Emigre dergisinin ilkeleri, anlayışı anlatılmaya çalışıldı. Serginin hazırlıklarını yapan ve düzenleyen Esen Karol derginin yöneticisi Rudy Vander Lans ile 50 soruluk bir söyleşi yaptı ve bu bir kitap olarak yayınlandı. Dolayısıyla biz İngilizce'yi kimseye ön koşul olarak göstermiyoruz ama ilk olarak bu kitabı okusunlar, anlasınlar ondan sonra sergiyi dolaşsınlar, daha sonra da Emigre'yi izlemeye çalışsınlar istedik. Bu anlamda, bu kadar uzun süre yayınlanmış çok az dergi var grafik dünyasında.

Yalnız tasarımcıların değil, hangi konuda olursa olsun dergicilerin de bu sergiyi izlemeleri gerekirdi.

Yalnız tasarımcıların değil, hangi konuda olursa olsun dergicilerin de bu sergiyi izlemeleri gerekirdi.

Bu nokta çok önemli. Grafist bütünüyle sadece tasarımcılara, tasarım öğrencilerine değil; tasarımı kullanan, satan, satın alan insanlara da seslenen bir etkinlik. Bu kişilerin de söyleyecek bir sözü olmalı. Emigre'nin de söyleyecek bir sözü var. Söyleyecek sözü olduğunu da bu sergi ve kitap kanıtlıyordu zaten. Dergicilik, yayıncılık yapanlara, grafik tasarımıyla ilgili olanlara, alıp satanlara hepsine yönelik bir etkinlikti Grafist. Her geçen yıl gördüğü ilgi de buna bağlı. ■

'Grafist'te atölye çalışmalarına dokuz üniversiteden öğrenciler katıldı